

INSTYTUT PAMIĘCI NARODOWEJ
KOMISJA ŚCIGANIA ZBRODNI PRZECIWKO NARODOWI POLSKIEMU

**Monika
Tomkiewicz**

Zbrodnie w Ponarach 1941–1944

Warszawa 2008

SPIS TREŚCI

Wstęp	7
1. Ustanowienie okupacji niemieckiej	
Stosunki narodowościowe i społeczne w województwie wileńskim od lat dwudziestych do czterdziestych XX wieku	20
Wprowadzenie niemieckiej administracji cywilnej na Wileńszczyźnie	
Ustanowienie administracji cywilnej w Komisariacie Rzeszy Ostland	38
Ustanowienie niemieckiego sądownictwa na zajętych terenach wschodnich	47
Niemiecki aparat policyjny i Sonderkommando	
Niemiecka policja bezpieczeństwa i służba bezpieczeństwa w Wilnie (1941–1944)	53
Sonderkommando niemieckiej policji bezpieczeństwa w Wilnie (1941–1944)	62
Litewskie struktury policyjne i administracyjne	71
2. Terror niemiecki w latach 1941–1943	
Geneza eksterminacji ludności Wileńszczyzny	80
Więzienia i areszty wileńskie	84
Eksterminacja ludności żydowskiej, jeńców radzieckich, komunistów i Romów	110
Terror wobec ludności polskiej w okręgu wileńskim	134
Prześladowania duchowieństwa polskiego	161

3. Masowe egzekucje w lasach ponarskich	
Przygotowanie terenu do eksterminacji	174
Transport więźniów do miejsca straceń w Ponarach	179
Przebieg egzekucji	194
Liczba ofiar zbrodni ponarskiej	208
4. Epilog zbrodni w Ponarach	
Zacieranie śladów zbrodni przez okupanta	252
Ekshumacja zwłok z sierpnia 1944 roku	259
5. Procesy sprawców zbrodni ponarskiej	268
Zakończenie	290
Aneksy	301
Summary	377
Bibliografia	380
Wykaz skrótów	397
Spis tabel i wykresów	400
Indeks osób	402
Indeks geograficzny	434

SPIS TABEL I WYKRESÓW

Tabela nr 1. Skład narodowościowy okręgu wileńskiego na podstawie spisu ludności na terenach administrowanych przez Zarząd Cywilny Ziem Wschodnich (grudzień 1919 r.)	23
Tabela nr 2. Dane statystyczne z referatu Wydziału IV niemieckiej policji bezpieczeństwa na Litwie od 1 do 31 stycznia 1943 r.	60
Tabela nr 3. Zestawienie informacji o więźniach więzienia na Łukiszkach w Wilnie.	95
Tabela nr 4. Zestawienie doprowadzeń i zwolnień więźniów wileńskich Łukiszek od 1 stycznia do 20 listopada 1942 r.	97
Tabela nr 5. Transporty więźniów z Komisariatu Rzeszy Ostland do obozu koncentracyjnego Stutthof	108
Tabela nr 6. Dane z raportu Karla Jägera o liczbie Żydów zamordowanych w Wilnie przez EK 3 do 1 grudnia 1941 r. porównane z ustaleniami Kazimierza Sakowicza	119
Tabela nr 7. Dane ogólne o ofiarach zbrodni popełnionych przez okupanta niemieckiego w LSRR, stan na 1944 r.	212
Tabela nr 8. Liczba Żydów zamordowanych w Ponarach w latach 1941–1944.	215
Tabela nr 9. Statystyka działalności referatu IV niemieckiej policji bezpieczeństwa zajmującego się zwalczaniem ruchu oporu w Generalnym Komisariacie Litwy za okres od 1 do 31 grudnia 1942 r.	217

Tabela nr 10. Dane statystyczne referatu IV niemieckiej policji bezpieczeństwa w Generalnym Komisariacie Litwy za okres od 1 czerwca do 31 lipca 1943 r.	218
Tabela nr 11. Dane statystyczne referatu IV niemieckiej policji bezpieczeństwa w Generalnym Komisariacie Litwy za okres od 1 do 31 marca 1944 r.	219
Tabela nr 12. Dane o zbrodniach dokonanych przez hitlerowców od grudnia 1942 do grudnia 1943 r.	220
Tabela nr 13. Wykaz osób narodowości polskiej rozstrzelanych w Ponarach, na dziedzińcu więzienia na Łukiszkach w Wilnie, w areszcie przy ulicy Ofiarnej 2 w Wilnie i w IX Forcie w Kownie w latach 1941–1944	222
Tabela nr 14. Personalia osób rozstrzelanych w Ponarach ustalone na podstawie protokołu oględzin zwłok.	262
Tabela nr 15. Skazani przed trybunałami sowieckimi z podaniem kwalifikacji prawnej	276
Tabela nr 16. Skazani przed trybunałami sowieckimi	280
Wykres nr 1. Schemat organizacji pracy w getcie wileńskim	118